

Szerkesztőség, kiadó-
hivatal és nyomda
91-Aj-Kolozsvár, Str. Baro-
s, Pop. - Brasenar-utan 18

UJ KELET

ESZDŐ-POLITIKAI NAPILAP

Hermann Goldschmidt ur

Wle

Éves ár ..... 400 lei
Féléves ..... 220 lei
Havonta ..... 120 lei
Négy hónapra ..... 40 lei
Egy szám ára pályaműve-
re és vidéken is 3 lei

származók kizárólag
szerkesztőségnek elmon-
dók. - Kéziratokat nem
adhat vissza és nem szü-
neteltet meg

V. évfolyam, 229. szám

Ciuj (Kolozsvár) 5683. Tisri 27

1922 október 19 Csütörtök

Négy katasztrófa

A kétféle prahovai hídza-
dás után hirtelen jött a harmadik pra-
hovai katasztrófa is, a hídak
amit kétszer is helyreállítottak, har-
madszor is éppen az átadás előtt
néhány órával elmosta az ár. A pra-
hovai vasutakatasztrófa után most
itt a konstancai gyorsvonat katasz-
trófa, amelyről az igazgató táviró-
dról az első pillanatban azt mondja,
hogy tizenöt halott és ötvennél több
súlyosan sebesült. És mert a katasz-
trófa sohasem jár egyedül, újabb
szerencsétlenségeket is jelent a táviró,
egyazon időben a konstancai szeren-
csétlenséggel a jásii vasutigazgatóság
körletében még három karambol törté-
nt. Tehervonatok, személyvonatok,
vegyesvonatok kiskitoltak, össze-
köttek, egymásra mentek, vasuti-
kocsik sine, anyagok, emberi tagok
havernek rongcsokban a mezőkön a
tovalepő slippereken. A forgalom itt-
ott megbénult s talán napokig szü-
netelni kénytelen. A közlekedés,
amely eddig se volt túlságosan
rendszeres, kezd mind rend-
szertelenebb lenni s a katasztrófák
ötletében fellép a rendszer. Már
szinte levonni a sorrendi következtetéseket és a tanulságokat.

A tanulság szomorú. Nem tudunk
lélekzeihez jutni, nem tudunk meg-
gyógyulni, mert ha már az egyik
nap megindult a gyógyulás folya-
mata, a másik nap hetekkel vissza-
vet. Ennek az országnak egyetlen
konzolidációs lehetősége a jó közle-
kedés. Mindenünk van, még termelni
is tudunk, ha jó közlekedésünk van.
De éppen ennek a közlekedésnek a
hiánya teszi drágává ezt az országot
és rossz a valutáját. Talán más hi-
bák is vannak, de minden hiba öz-
szefügg ezzel a bajjal. Nem mond-
hatjuk, hogy a katasztrófa elmei csa-
pás, amia segíteni nem lehet, a vasu-
ti katasztrófa igenis felelős szeren-
csétlenség, maga a katasztrófa fele-
lős a az emberek, akik nem számol-
tak vele eléggé, hogy ez is előállhat.
Nem a szerencsétlen masinistát okol-
juk, vagy a váltóórát, vagy a gyakor-
nokot és a baktert, akik elaludtak,
hanem a rendszert, amely oda jut-
tatja az embereket, hogy nincs
felelősségérzetük. Bukarestből egy
idegen újságíró azt mondta,
hogy a katasztrófák városa. Egy-
szer egy színház ég le, máskor a
villanytelep, egyszer ez a gyár,
máskor az az üzem, az idegen szem
a vasuti katasztrófának a véres
egymásutánjából azt következtetni,
hogy ez az ország a katasztrófák
ország. De ne használjunk ilyen
súlyos kifejezéseket, mondjunk csak
annyit, hogy ez az ország az utolsó
pillanatok ország, itt mindennel vár-
nak az utolsó pillanattig. Hidak lóg-
nak a víz fölött, gyorsvonatok sze-
ken a hidakon a halálfelelem esz-
galassuságával haladnak keresztül.
az utasok állandó rettegésben tippel-
nek, mikor reskad össze ez vagy az
a tákolmány, mikor zuhán bele a
vasut az Olba vagy a Marosba és
csak az utolsó pillanatokban gondos-
kodnak a dolgokról. S néha az utolsó
pillanatokban sem.

Megtudtuk, hogy a hídak javítá-
sára ebben a nagy Romániában
egyetlen kis hídászotag van ki-
rendelve, a kis munkáscsapatnak
kilenc esztendőre van munkája, olyan
munka ez, amit mindenütt másutt
kilenc hét alatt kellene elvégezni.

Itt mozdonyokat vásárolnak, amelyek
túlsúlyosak a sineknek, ami nem
volna hiba, mert ha a mozdony erős,
meg kell erősíteni a vágányt is. De
ez nem történik. S az amerikai
mozdonyóriások alá szegényes hídak
és rozoga vágányvások kerülnek. És
e felelős közeledésisszer élére valami

felelős szervezet. Az egyik egy
modernül gondolkodik, a másik mara-
dian. Az egyik nyugati elmével, a
másik a legesőkönnyösebb keletiség-
gel. És amilyenek a vezetők, olyan
az egész közlekedés. Kijmeri tagadni,
hogy ez így van? Most egyszerre
négy katasztrófát jelent a táviró.

Maniut váratlanul Bukarestbe hívták

Miért vett részt Goldis a koronázási istentiszteleten

- Az Uj Kelet tudósítójától -

Csak most, napokkal a korona-
zás után, kezd pertraktálni az ellen-
zék sajtó, hogy miért maradt távol
Gyulafehérvárról az ország legna-
gyobb politikai alakulata, az erdélyi
nemzeti párt és a parasztpárt. Erre
a kérdésre egy erdélyi képviselő
hosszu cikkben válaszol az „Ade-
verul“-ban és felsorakoztatja a nem-
zeti pártnak már annyiszor hangot
adott vádjait a liberálisok kizáró-
mányoló, nepotisztikus uralma ellen.
Ugyanez a lap Bratianusk fejére ol-
vasra rá a dinasztiaellenesség viszón-
vadját, amelyet az „Aurora“ azzal
told meg, hogy hazaárulók tették
Ferdinánd király fejére a koronát,
mint például Bessarabia képviselője,
a parasztpártból, kizárt Jon Iuculets,
akit minap lepleztek le a miniszter-
előkhoz intézett nyilatkozásban, hogy
1918-ban sorjateket alakított Besz-
arabíában, amelyek az ő feljelenté-
sére román katonákat kivégeztek.

Ugyanebben a számban kezdi
közölni az „Aurora“ az Amerikát
járó Lupu dr. működéséről szóló
részletes beszámolót. Ezt a parasz-
párti propagandát a kormány azzal
akarja ellensúlyozni, hogy a maga
emberét is Amerikába utaztatta s
ugyanakkor a nemzeti párt erdélyi
készülődéseit is igyekszik kiparizozni
és megbénítani. Legutóbbi számban
a „Patria“ arról panaszkodik, hogy a
lapot súlyosítják. Azok a példányok,
amelyek a nemzeti párt ismeretlen
manifestumát közölték, sehová sem
érkeztek meg.

Annai bizonyos, hogy néhész küz-
delem készül a kormány ellen. A
napokban - mint az „Adeverul“
írja - újból megkezdődnek az el-
lezkézi pártok közötti tárgyalások. A
tanácskozások főként az ellenzéknek
a parlament rendez ülészakával
szemben tanusítandó magatartásra
fognak kiterjedni.

A koronázási ünnepek után a
politikában beállott szélcsend is meg-
szűnt. A pártok most már újra föl-
veszik a harcot és e harc első jele,
hogy a nemzeti párt szervezetének
magatartását a liberálisok politikai-
lag szeretnék kihasználni. A korona-
zást megelőző estén ugyanis a
pártszervezeti vezetősége úgy határo-
zott, hogy az aradi koronázási ün-
nepeké az aktusaiál, amelyek-
ben semmi politikai vonatkozás nincs,
a párt testületet meg fog jelenni.
A nacionalisták Goldis Lászlóval, a
párt aradi alelnöke vezetésével; Ara-
don meg is jelentek az ünnepek te-
deumoz.

A nemzeti pártnak ezt a maga-
tartását különbözőképen magyaráz-
ták. A liberálisok egyik vezére ezt a
kijelentést tette: „Előre tudtuk, hogy
a nemzeti párt résztvesz a tedeu-

mon és egyszermind résztvett a ko-
ronázási ünnepeken is. Az ün-
nepet kétféle választani nem lehet.“

A nemzeti párt kolozsvári köz-
pontja a következőkben összegezte
álláspontját a kérdés körül.

A párt vezetőségének álláspontja
az, hogy amennyiben Goldis tényleg
résztvett a tedeumon, nagyon he-
lyesen cselekedett és teljesen a párt
intencióit követte. Az erdélyi nem-
zeti párt dinasztikus érzelmei köz-
ismertek és ha a koronázás sik-
került is a koronázást pártpolitikai
célokra kizárólag, a templomokkal
szemben tette. A királyért
tartott tedeumokon a párt tagjai min-
dig résztvettek és nem volt okuk
részt nem venni ily istentiszteleten
akkor sem, ha azt ép a koronázás
alkalmával tartották. Éppen Goldis
Lászlónak, vagyis annak a férfinak
jelentése, aki a nemzeti pártnak a
koronázástól való távolmaradását

Az antant kivonult Konstantinápolyból

November 11-én kezdődik a keleti konferencia

- Az Uj Kelet tudósítójától -

A keleti konferencia valószínűleg
november 11-én fog megkezdődni.
Franklin Bouillon kérte Poincarét,
hogy a konferencia színhelye Szmirna
legyen, azonban a szövetségesek
ehhez nem járultak hozzá. Mintán
viszont Angora nem fogadta el azt a
javaslatot, hogy Lausanne vagy egy
más svájci városban legyenek a ta-
nácskozások, valószínűleg egy fran-
ciaországi vagy olaszországi helység-
ben fognak megállapodni.

A szövetséges csapatok megkezd-
ték Trácia megszállását. A görögök
a megszállott területeket incidens
nélkül firtették ki. A lakosság min-
denütt örömmujongással fogadja a
szövetséges csapatokat.

Londoni jelentés szerint a kül-
ügyminisztériumban Saint-Aulaire
francia nagykövet és Curzon lord
között tanácskozások folytak abból a
célból, hogy Tráciába a megszállás
biztosítására újabb csapatokat küld-
jenek.

Szó volt a megbeszéléseken a
béketárgyalások előkészítéséről is,
valamint Amerikának a keleti béke-
konferenciára való meghívásáról.

Az angol közvélemény szívesen
látná Amerika részvételét, de hír-
szerint az eddigi rendszertől eltér-
ően Amerikát csak akkor hívják
meg a konferenciára, ha Washing-
tonból előzetesen hivatalos értesítést

megindokoló manifestumot is alá-
írta, mutatja, hogy ehhez a meg-
jelenéshez politikai következtetéseket
fűzni nem lehet és a liberálisok ré-
széről ezzel kapcsolatban megnyil-
vánult jámbor óhajtsóknak semmi
alapjuk sincsen.

Alkalmunk volt beszélgetni a
nemzeti párt egyik vezető egyénisé-
gével, akitől a párt további maga-
tartásáról szeretnénk volna tájéko-
zódást szerezni.

Ma még korai volna - mon-
dotta informátorunk - a nemzeti
párt jövő magatartásáról beszélni.
Hiszen a koronázásról való véle-
mény sem alakult még ki a pártok
előtt. Csak a felfogások tisztulása
után lehet majd szó a kormányval
szemben tanusítandó állásfoglalásról.
Persze nem lehet ma tudni azt sem,
vajjon mikor és milyen körülmények
között tartják meg a gyulafehérvári
kongresszust.

Az erdélyi politikai események
tengelyében Maviu Gyulának várat-
lanul való bukaresti utazása áll. A
pártvezér ugyanis tegnap este a bu-
karesti gyorsvonattal sürgönyhívásra
Kolozsvárról elutazott. Az elutazás
állítólag az udvar hívására történt.
Más értesítés szerint Maniut az el-
lenzék hívta meg arra a fontos ta-
nácskozásra, amelyet Kolozsváron
kellott volna megtartani. Minthogy
Mihalache másielő való elfoglaltsága
miatt nem jöhetett Erdélybe, a ta-
nácskozásokat Bukarestben fogják
folytatni. E tanácskozások az ellen-
zék blokknak a parlament rendez
ülésszakában való magatartása körül
forognak. Az ellenzék pártközi tár-
gyalásokba Averescu pártját nem
vonják be.

kapnak arról, hogy az Unio kor-
mánya hajlandó magát a konferen-
cián képviseltetni.

London, október 18. (Az Uj Kelet
távirata.) A szövetséges csapatok ma
kivonultak Konstantinápolyból, hogy
végrehajtsák Trácia ideiglenes meg-
szállását. Három vonattal indultak
utnak. Az elsőn olasz, a másodikon
francia, a harmadikon angol katonas-
ság utasott. A görögök kivonulása
Tráciától a megállapított terv szerint
halad előre.

London, október 18. A hivatalos
körök erősen ellenszik a törökök ama-
indítványát, hogy a békekonferenciát
Szmirnában tartsák meg. Londonban
az a nézet alakult ki, hogy inkább
lemondanak a konferencián való rész-
vételtől, semhogy Szmirnába utaza-
nak. Ezzel szemben a konstantinápolyi
török nemzetgyűlés ragaszkodik hozzá,
hogy a békeértakeletet Szmirnában
tartsák meg.

Fosztogatnak és gyujtogatnak a görög csapatok

Páris, okt. 18. A külügyminisz-
tériumba komoly jelentések érkeztek a
keletráciái helyzetéről. A görög had-
sereg szétszórását legjobban jellemzi,
hogy a katonák csoportosan fosztogat-
nak és gyujtogatnak. Hol a görögök
elől menekülő mohamedánok, hol a

figyelmébe!
b tétel
liner
chel
szió
s kicsi
zefi
anos
eh et
eladás!
K
ND Ö
eladás!
ni más
ők érkeztek
s Lázár
szövőfonál
eshedéshe
p-utca 2.
: 858.
NYILT
ein M.
ühelge
en, Poifas
ca) 14. sz.
elvállal minden e
ást és kabátbélést
ámit postán
nosan szállít 1344
alámigýára
ihall Viteazul (Szé-
Telefon 12-90.
kivánatra ingyen.
Telefon 81.
gyár
és fadóbozokot
szétszedett részek-
azonnal készíti és
bban napi áron
Lebovits
és ládagyar
ántól-u.) 1. szám.
dys
eam
ert
g cipőkrémie

törökök bevonulásától rettegő görögök rohannak meg a vonatokat. A csapatok elszállítása ezért lehetetlenné válik. A görögök elpusztítják az egész termést és összerombolják a gazdasági felszereléseket.

Amerika nem vesz részt a keleti konferencián

Washington, október 18. Ugy hírlik, hogy Amerika a keleti konferenciára nem küld megbízottat, csak megfigyelőt, aki a speciálisan Amerikát érdeklő kérdésekben szólal fel.

Bizonytalan a Facta-kormány helyzete

Róma, október 18. A Facta-kabinet helyzete bizonytalan. A kabinet egy része ajánlotta, hogy az olasz kormány mondjon le. Giolitti ebben az esetben hajlandó kormányt alakítani. A parlamenti válságot azonban elorzta Factának az az elhatározása, hogy a kamara előtt nyíltan fel fogja tárni a helyzetet.

Rimini hírek szerint a délszláv fasiszták között az ellentétek igen kiéleztek. A fasiszták Zára ellen támadást szerveznek. Az olasz kormány mindent elkövet a nemzetiségi viszály kiélezésének megakadályozására.

Milliókkal fizetik meg a háborús írásokat

Kik kapják a legnagyobb írói honoráriumokat?

London, október 10.

Lloyd George, akinek népszerűsége az utolsó hetek eseményei alatt erősen megnőtt, hirtelen lendülettel átnyergelt az irodalomra és az író megmentésére a politikust. Megint ő a legérdekesebb ember Angliában és mindenestre ő az, akitől a legtöbbet beszélnek. Ha a török-görög konfliktusban egy kicsit alul maradt is, a könnyen megengedhető nemzeti hűség már megbocsátotta neki ezt a vereséget, mert könyvet írt és nem sikertelenül. Memoárjainak belső értékét nem is firtatja az angol közvélemény. Van-e jelentőségük a történelem szempontjából, az most nem fontos. Az angol ember csak azt nézi, hogy Lloyd George a könyvpiacra súlyosabb ember, mint Vilmos császár, akinek a memoárjaiért kevesebbet adtak a kiadók. Lloyd George kilencvenezer font sterlinget kap a munkájáért, az ex-császár csak kétszázötvenezer dollárt. Hiszen már ez is kellemes meglepetés és jól esik az angol büszkeségnek. De Lloyd George még más meglepetéssel is meg tudta vesztegetni a közhangulatot. Az egész óriási honoráriumot a háborús írásaiért ajánlódta. A német ex-császárnak nem volt ilyen nemes gesztusa és ez is az angol premiér javára könyveli el az angol önérték.

A lapok ezzel majdnem többet foglalkoznak, mint a mudániai eseménnyel és az érdeklődés átcsapott a tenger túlsó oldalára is. A new-yorki „Times” cikket ír erről az irodalmi szenzációról, amely azért szenzáció, mert kilencvenezer font sterlinggel fejezi ki magát, ami nem kisösség. És elismékedvén a dologról, leszögezte olyan megállapítást, amely még kilencvenezer fontnál is többet ér. Régi és újkeletű adatok alapján megállapítja, hogy a legnagyobb írói honoráriumokat sohasem a legnagyobb írók kapták, hanem azok az államférfiak és hadvezérek, akik háborús emlékeiket vitték a nyilvánosság elé. Az emberiséget legjobban a világháború érdekli. Tudni akarja, mi történt a véres küzdelem mögött, azt is, miért kellett szenvednie és kik azok, akik miatt lerongyolódott. Ha már másra nincs is pénze, arra, hogy ezt az égső kíváncsiságát kielégítse, van még egy pár garasa, sőt egy pár milliója is és ad a Lloyd George memóriájáért kilencvenezer fontot, a német császár emlékiratait

valamivel kevesebbet, de szintén nagyon sokat.

Nemcsak az irodalomtörténet, de a népek pszichológiája szempontjából is roppant érdekes adatokat találunk a new-yorki „Times” nek erről szóló cikkében.

A legelső memoár-író, aki a könyvéért óriási vagyont kapott, az amerikai polgárháború híres hőse: Grant generális volt. Tíz esztendővel a háború után írta meg a visszemlékezőit és nyomda alá a nyolcvanas években rendezte. Akkor még nem voltak nagy és hatalmas újság-szindikátusok, amelyek arannyal mártják föl az írott betűket. A Grant féle memoár-írók publikálására egy részvénytársaság alakult. Írói sikereit nem sokáig élvezhette a híres generális, mert néhány nappal könyvének megjelenése után meghalt.

Theodor Roosevelt, az Egyesült Államok volt elnöke, sokat írt és sokat keresett. Írásait sorokint dollárjával fizették az újságok, olykor még többet is. Egy esetben csak öt cikkért harmincezer dollárt kapott. De az csak az alépkérés volt, mert cikkei könyvekben is megjelentek és ezért persze külön honoráriumot kapott. Legnagyobb írói sikerét a spanyol háborúról írott könyvével érte el. Nem lehet számszerűen megállapítani, mennyit jövedelmeztek az írásai, de bizonyos, hogy írói tevékenységével többet keresett, mint az elnökséggel, pedig sokat keresni ezzel is lehet.

A világháború memoár-irodalmát Ludendorff indította meg 1919-ben kiadott munkájával. Százhuszonezer dollárt kapott a kiadójától, neki jó üzlet volt a világháború.

John P. Thounolthy, Wilson magántitkára emlékirataiban nem annyira a világháború eseményeivel, mint inkább Wilson magánéletével foglalkozik. Munkáját százezer dollárral honorálta a kiadó.

R. St. Becker, Wilsonnak egy másik titkára a békekötés kulcsfontosságú ismerteti a memoárjában. Jó emlékezőtehetségét és gyönyörű írói készségét hatvanöt ezer dollárral fizették meg a könyvpiacra.

Nem érdektelen, hogy Wilson, aki döntő tényező volt a világháborúban, azonfelül hívatásos író is, sokkal kevesebbet keresett, mint azok, akik az ő nagyságába kapaszkodtak. Utolsó könyvéért csak huszonegyezer dollárt kapott.

H. G. Wells csak nemrég adta ki a világtörténelmet és máris huszonegyezer dollárt keresett vele.

A legnagyobb írói honoráriumokat általában Amerikában fizetik. Amerika legpopulárisabb írói ezidőszakra B. Thorkington és A. S. Kab. Egy-egy novellájukért négyezer dollárt kapnak. Évi jövedelmük a százezer dollárt jóval meghaladja. Mary Pickford, aki az amerikaiak Beniczky né Bajsa Lenkéje, „Tanácsok fiatal lányok számára” című könyvével hatvanöt ezer dollárt keresett.

Deigazi mammut-jövedelmeket a karriker-írók érnek el. W. Fischer rajzait majdnem az összes amerikai lapok közlik; egy-egy rajzával ilyenformán tízezeret keres, évi jövedelme háromszázezer dollár.

Nagyon jó üzleteket csinálnak az irodalmi ügynökök is. Vilmos császár ügynöke, aki memoárjainak kiadót szerzett, huszonegyezer dollárral fizette meg a közvetítést. A világháború mérlegében ez az összeg bizonyára mint előre nem látott kiadás szerepel.

Nathan Parker

„Tarbut” föglímszium válogatott - Unitárius gimnazium válogatott 3:0 (1:0). Középszkolai bajnoki mérkőzés, melyből a nagyobb technikájú csapat került ki győztesként. A gólokat Moskovitz, Caumi és Lászár rúgták, a Mund-Diamandstein II. hávédőpár bravuros játéka csúcsában elfojtotta az Unitárius-támadásokat, melyeket Rosenfeld, Robogány és Banmaweg IV. vezettek. Bíró: Sugár.

A konstancai gyorsvonat katasztrófája

Összeütközött az előző vonattal. Még három vasúti katasztrófa. 15 halott 50 sebesült

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Eukarest, október 18. Konstanából jelentik, hogy a 23-as számú gyorsvonattal, amely Bukarest és Konstanca között közlekedik, nagy szerencsétlenség történt. A gyorsvonatnak két garaitoráját indították utnak a fővárosból és mindezt az hely ny seufolva volt a koronázásról jövő utasokkal. Dorobantu és Murfatlar állomások között az első vonat mozdonya defektet kapott, a vonat megállt. Dorobantu állomásról, a második gyorsvonatot az előbbi után indították, mielőtt az megérkezett volna Murfatlar állomásra és a gyorsvonat vezetője nem vette észre az előtte álló gyorsvonatot és a személyzet kétségbeesett jelzéseit, belerohant az első vonatba. A galaci loosi, mely a legutolsó volt, teljesen összetört, ugyanúgy a hálókocsi is. A többi kocsi kizökentek és egymásra törnyosultak. A személyed állomásokról azonnal segélyvonatokat indítottak.

Hivatalos jelentés szerint a katasztrófának eddig tíz halott és ötven sebesült áldozata van. A szerencsétlenség okozói Dorobantu és Murfatlar állomások forgalmi személyzet, amennyiben elindították a második gyorsvonatot, mielőtt az első beérkezett volna Murfatlarrá.

Bukarest, okt. 18. (Rador.) Újabb hivatalos jelentés szerint a konstancai gyorsvonat katasztrófájának tizenöt halott és ötven sebesült áldozata van.

Bukarest, okt. 18. (Rador.) Jasiból jelentik, hogy tegnap három tehervonat ütközött ki a jassai kerületi igazgatóság körzetében. Az egyik Rantzel mellett, a másik Catranio, a harmadik pedig Rebricioa közelében Eberéletben nem esett kár, de az anyagi kár annál tetemesebb.

Palesztinai hírek

Rison-ló-Cion tengerparti város lesz. Nagy építkezések Halfában. A palesztinai kormány átvette a jaffa-jeruzsálemi vonatot. A palesztinai termés. Lengyel konzulátus Palesztinában

As Uj Kelet tudósítójától

Jeruzsálem, október 18. Palesztina legnagyobb kolóniája, Rison-ló-Cion tárgyalásokat folytat egy amerikai pénzcsoporttal, hogy a kolóniának elővárost építtessen azon a területen, mely Rison-ló-Cion és a tengerparti között terül el. Ezt a többnyire homokos területet a kormány Rison-ló-Cionhoz csatolta. Az amerikai zsidó pénzcsoport hajlandóan mutatkozott, hogy a kolónia és a tengerpart között fekvő területen kiépítendő előváros építését magára vállalja. A pénzcsoport kötelezte magát, hogy a tiszta nyereség nyolcvan százalékát teleküzergáltásra fordítja, tíz százalékot egy hitelintézet költségeire ad és a tiszta haszon utolsó tíz százalékán, mint nyereségen, a kolónia és a társaság részvényesei osztoznak meg. A társaságnak nyereségre való joga husz év múlva megszűnik. A pénzcsoport kötelezte magát, hogy erre a célra legalább százezer dollárt fektet be. Az építő munkát, a palesztinai kormány által adandó koncesszió elnyerése után, legkésőbb két hónappal megkezdik.

A palesztinai kormány kereskedelem és ipartügyi osztálya jelentést tett közszé a haffai építkezésekről. A jelentés szerint az építkezések az utóbbi három hónapban nagy méreteket öltöttek. Május, június és július havában következők voltak az építkezés eredményei: májusban hetven új épületet, júniusban harminchelet, júliusban negyvenhatot, összesen tehát százötvenhármát épített. Ezenkívül az Ioz harmincöt új lakóház építését kezdte meg Tel-Benjaminban. Mindezeket az építkezéseket a Habone építőársaság végzi. Az építkezésekhez különböző építőanyagokat használtak, így többek között szilítát, téglákat, cementet, terméskövet stb. abból, a csiből, hogy megállapítsák, milyen építőanyag alkalmas leginkább Palesztinában az építkezésekre.

A Jaffa és Jeruzsálem között közlekedő vasútvonal a háború kitöréséig egy francia pénzcsoport birtokában volt. A háború alatt ezt a vasútvonalat az angolok hadiöklóra használták fel. A Palesztina-mandátum rendelkezései szerint Palesztina kormányának jogában volt ez a vasútvonalat a francia pénzcsoporttól megváltani. A palesztinai kormány ennek a jognak érvényt szerzett nemzetközi döntőbírósgal elé vitte a követelést. A bíróság elnöke egy norvég politikus volt. A nemzetközi döntőbírósgal úgy ítélte, hogy a Jaffa-Jeruzsálem vasútvonal a palesztinai kormány birtokába átadassék.

A palesztinai kormány mezőgazdasági osztálya hivatalos közleményt tett közszé a palesztinai termésről. Augusztus havában végeződött Palesztinában az ugynevezett téli aratás. Kizárólag Bérseba kerületében húsdátok tovább a gazdasági munkálter, minthogy a munkáshiany erősen éreztette hatását. Az új termés bősége lényegesen csökkentette Palesztinában a gabonárakat, ezáltal is inkább, mert az előző aratásból még negy késeletek várnak az exportra. Így például a buza ára 175 piastertől 127 piasterre esett méterásmánként. A gabonaműveken kívül igen tekintélyes volt a dinnyetermés. A dinnyetermés tengeri úton szállították Bairutba és Portuszába. Most kezdődött meg a szőlő és mandulasszűret. Mindamellett, hogy március és április hónapok szárazak voltak, a dohánytermés is nagyon kiadósan mutatkozik. A palesztinai kormány által szétosztott dohánymeg mindörült igen jó aratást ígér. A jó dohánytermés következtében jövő esztendőre valószínűleg az eddigieknél sokkal nagyobb területeket fognak felhasználni dohányültetvényekre.

A varsói „Kurir Poranny” jelenti, hogy a lengyel kormány rövidesen konzulátust állít fel Palesztinában. A konzulátus vezetését a jelenlegi belgrádi lengyel konzul fogja átvenni.

Kommunistahajza Magyarországon

Budapestről jelentik: A főkapitányság hosszas nyomozás után letartóztatott szászti kommunista özszereskövésben részes egyént, akik Kommun című lapot terjesztettek. Az összeesküvők, a budapesti felhivatalos jelentése szerint, a rendszer szerint terjesztették a vidéken. A fővárosban befejezett nyomozások után a vidéken is megindult a nyomozás. Bauer rendőrkapitány Soubathelyen huszonegy kommunistát tartóztatott le. A nyomozás megállapította, hogy a kommunisták Debrecenben, S. olakon és Miskolcon is megkezdtek szervezési munkálataikat.

KÖZPONTI TÉLIKERT

MYRIAM BARKA, és TEDDY az „OPIUM-TANGO” keleti táncduett és az új sláger-műsor! Kezdeté este 9-kor. Lloyd 1014

Negyv

Septem borzalmas Arad lakó Neumann-látára, mi om'ot s r hatalmas r épületből, maradt rész As olvasó a katasztró az Uj Kelet tudósítások san pergó borítottak megközönrőla, hogy nő, előm nyeiben p törtéat. D Neumann-lakói. Ök szörnyű katasztrófa és lékes o belül neg szerencsüle talanokká l ből élő hiva ugyszólván fordultak hatóságokh tatiak k palota hat béró Neum ahol megh fülekre talá rófa okát, el vi szlát le b-telen tit As ember gondatlanos latot vezet ről, de kook nyilatkozhat As aradi s ből nem ny

Az Uj K u'öbbi napo amelyben az hajlé-talanj becsjő helyz ban fakada eég főnökei mereven elz elől és a le got sem mu a hajbajutot lekben és a ben már ko Uj Kelet ne sei egyoldo foglalkozni utóbbi arad látogatam E a multimillio nőket, hogy világosítást ményeg is előtka a hajl s sajtó nyil tumával eke ben nagyon is nagyilekűség nóm. Aradi akikkel a ké előtt beszélte és teljesen e sárlatet. Neu talában ross gáns emberm sam vesettek sági szempot ellenére is rom mellett bártó iródájá

A fogadt lyesebb. Ugy titkárnak ho kével, amig heitem. Ha mintha a ny lottan volna de lehet, hog bároval, mi Kénye mondottam t

Kiket temetett maga alá az aradi Neumann-palota

Negyven család kálváriája. Beszélgetésem báró Neumann Károlyval. A báró zsarolással vádolja lakóit

— Az Uj Kelet munkatársától —

Szeptember 14-én az esti órákban borzalmas katasztrófa riasztotta fel Arad lakosságát. Az Andrássy-utj Neumann-palota a járókelők szemeláttára, mint valami kártyavár, összeomlott s röviddel a bomlás után hatalmas lángyelvek csaptak fel az épületből, melyek a palota épen maradt részét is elhamvasztották. Az olvasó bizonyára emlékszik még a katasztrófa részleteire, amelyekről az Uj Kelet annak idején bősz tudósításokban számolt be. A gyorsan pergő események azóta fátalt borították a szerencsétlenségre s a megközelítőleg már megfledkezett róla, hogy Aradon egy egészen különös, előmenyiseiben érdekes, kétféle pártatlanul álló katasztrófa történt. De nem így az elpusztult Neumann-palota szerencsétlenül járt lakói. Ők nem felelhetnek el a szerencsétlenségért, mert ők a katasztrófa vagyontulajdonosai, akik a katasztrófa következtében hajléktalanként lettek. Jobbára fizető-főként élők hivatalnokemberek, akik most ugyiszólva a utcán laknak. Hiába fordultak a tönkrement emberek a hatóságokhoz és hasztalanul kopogtattak kártérítésért, a leomlott palota hatalmas, gazdag uraiól, a báró Neumann-családtól és fedőitől, ahol meghúzódhassanak, — sikert főlegre találtak. Egyebek a katasztrófa okát, előzményeit és a bevezetett vizsgálat lefolyását valami megfőtt titokzatosság fogta körül. Az emberek összeszegték, bűnös gondatlanságról beszéltek, a vizsgálatot vezető hatóságok félrevezetéséről, de konkrét alakban sehol sem nyilatkoztak meg s közvélemény. Az aradi sajtó némileg érdeklődik a körül nézett a kérdéshez.

Az Uj Kelet szerkesztősége az utóbbi napokban több levelet kapott, amelyben az aradi Neumann-palota hajléktalanjai felpanaszolják kétségbeesítő helyzetüket és kérik szavazban fakadni ki a báró Neumann-családtól, akik konokul és mereven elzárkóznak a kártérítés elől és a legesélyesebb hajlandóságot sem mutatják, hogy segítsenek a hajléktalanságon. Ezekben a levelekben és aradi tudósítónk jelentéseiben már konkrét vádak vannak. Az Uj Kelet nem akar ezzel a kérdéssel egyoldalú információk alapján foglalkozni s ezért felhívására legutóbbi aradi tartózkodásomat, meglátogattam Báró Neumann Károlyt, a multimillióes Neumann-család főnökét, hogy tőle magától kérjek felvilágosítást a panaszokról. Az a véleményem is vezetett, hogy feltérva előtte a hajléktalanok sorsát, épen a sajtó nyilvánosságának argumentumával sikerülni fog, a jelen esetben nagyon is indokolt méltányosság és nyíltság állapontjára meggyőzőm. Aradi barátaim és ismerőseim, akikkel a kérdéssel meg látogatásom előtt beszéltem, lebeszéltek tőlem és teljesen céltalannak ítélték a kísérletet. Neumann Károly bárót általában rosszindulatú, gőgös, arrogáns embernek ismerik, akit sohasem vesettek emberi és méltányossági szempontok. A figyelmeztetések ellenére is megmaradtam álláspontom mellett és felkerestem Neumann Károlyt írodásában.

A fogadtatás nem volt a legszívesebb. Ugy vettem észre, hogy a titkárnak hosszabb vitája volt főnökével, amíg magas színe elé kerültem. Ha érszékem nem csalnak, mintha a nyitott ajtó keresztül hallottam volna: „Nem vagyok itthon”, de lehet, hogy tévedek. Közölték a báróval, mi járásban vagyok.

— Kényelmesen volna nekünk — mondottam többek között — „szidó

lapnak, foglalkozni ezzel a kéréssel, anélkül, hogy a báró urral ne ismeretlennek a panaszkokat. Nyugtassa meg lakóit, báró ur, hogy méltányosan fogja elintézni kívánásaikat, ezzel egy igazságos ügyet fog szolgálni és elejét veszi egy olyan sajtó-polémianak, amely mindenképen kényelmetlen lesz Önnek s melynek következtében legalább is erős kétségessé.

A báró látható felindultsággal hallgatta szavaimat, fel és alá sétált a szobában, majd türelmetlenül közbevágott:

— Nem akarok tudni méltányosságról, ebben a kérdésben csak a jogosság fog dönteni. Ha a lakókna joguk van kártérítésre s a bíróság megítéli azt, akkor tárgyalni fogunk velük.

De báró ur, én tudja, hogy egyik másik lakó milyén sajnós helyzetbe került s bizonyára azt is hallotta már, hogy a közvélemény részben Ööket is okozja a katasztrófiára. Ez a sajnós emberek jogait várhatják, hogy a milliomos Neumannok, akik a palota elpusztulása után is milliomosok maradtak, segítsenek rajtuk, akik a tűvészben mindenüket veszítették.

A báró ismét közbevágott:

— Ezek az emberek szén szerencsétlenségéből felelet akarnak csinálni. Hiszen én veszítettem a legtöbbet ennél a katasztrófánál, nem tartozom felelősséggel a mások káráért is, azért ami elégett s amit a katonák elloptak tőlük. De én tudom, hogy ma meg ki ez az egész hajszát. Meg akarom zsarolni engem.

A báró ezt az utolsó mondatot gyanús gesztussal és aláhúzott tette. Nagyon energikus angol megkérdeztem:

— Ki akarja önt megzsarolni!

— No nem, nem... a lakók. A lakók akarnak megzsarolni. Lehetetlen és igazságtalan követelésekkel üldöznek.

A lakók nem akarják megzsarolni önt, feleltam — a lakók csak méltányos igényeiket hangsúlyozták, hogy kárunk legálább némileg térüljön meg és fedél alá jussonak. Ha báró ur akarja, segíthet rajtuk és kötelessége is segíteni.

A báró ezután sokkal nyhébb és barátságosabb hangon beszélt:

— Ha szíveséget akar nekem tenni szerkesztő ur, az irjon érő a dolgról semmit. Minek bolygatni. A hatóságok majd úgy is elintézik.

Megnyugtattam a bárót csak az igazságot fogom megírni. Mielőtt elmentem, a báró ur meggyőző megkért, hogy ne írjak semmit, majd jelentőségteljesen hozzátette:

— Hiszen tudja szerkesztő ur, kéz kezet mos.

Ezt az utolsó mondatot már az elős obában mondtam, az ott tartozó lakó hivatalnokok és fizetfelek is minden bizonnyal hallották.

Az ügynek a báróval való részét ezzel befejeztem tekintettel. Nem így a báró. Az esti órákban egy aradi barátommal találkoztam egy aradi kávéházban Nagy meglepetéssel láttam, hogy barátom asztalánál, aki ismét aradi polgár és egyik vezetője a szidó nemzeti mozgalomnak, ott ül Neumann báró Sándor nevű titkára. (Barátom később elmondotta, hogy a délutáni folyamán kétszer is érdeklődtek nála a báróval, hol vagyok található.) A titkár közölte velem, hogy a báró értesült róla, hogy én a délutáni beszélgetés miatt sértve érzem magamat és őt bíta meg, hogy velem a kérdés tisztázása és az ügyről további felvilágosításokat adjon.

Megmondtam a titkárnak, csodálkozom, hogy a báró urnak ilyen értesülései vannak, én sértve nem érzem magam, annál kevésbé, mert a báró urral tett látogatásomnak tisztára tájékoztató jellege volt. A báró urat nem ismertem azelőtt s a mai beszélgetés után pláne nem ismerem.

A titkár ezután megismételte jó részét ugyanazt, amit már báró Neumann is elmondott nekem, hogy a báró ur tisztelettel követelésekkel állanak elő, hogy a katasztrófiáért senkinek felelős, hogy a vizsgálat majd mindent kiderít. Megnyugtattam a titkárt is, hogy az Uj Kelet ezzel a kérdéssel a legigazságosabban és legobjektívabban fog foglalkozni. A titkár látva, hogy megbízatását nem tudta elintézni, ezt mondtam:

— A báró ur nagyon kéri szer-

kesztő urat, adjon alkalmat neki, hogy meg ma találkozhasson önnel.

Nem kerestem a szótát a barátságos invitáció mögött. A titkárnak azt feleltam, hogy legmélyebb sajnálattal nem találkozhatom a báró urral. Az esti vonatmal már visszam Kolozsvárra, de egyébként sem kerestem a társadalmi érintkezést a báró urral s így a látogatásnak sem ni célja sem lenne. A titkár ezzel távozott.

Szükségnek tartottam, hogy mielőtt az Uj Kelet az aradi Neumann-palotánál részletesen foglalkozna, megismeressem a közvéleményvel s nem épen érdektelen s mindenestre jellemző előzményeket.

Dr. Marton Ernő.

1924-ig adnak moratóriumot a franciák a németeknek

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Páris, okt. 18. (Rador.) A „New York Herald” szerint Barthounak Bradbury angol delegátus javaslatával s emben jelzett ellenjavaslatával nem kerül most a jóváéleli bizottság elé, hanem a brüsszeli konferencián fogják azt megvitatni.

A „Daily Telegraph” azt írja, hogy

Franciaország hajlandó moratóriumot edni 1924 ig,

Barthou javaslata pedig azt követeli, hogy az ellenőrzés megszigorítottassék és a Rajna vidékének megszállását megghoszabbitsák a moratórium lejártaig.

Hoover amerikai kereskedelmi miniszter kijelentette Toledóban, hogy Amerikának követelnie kell a 20 európai államnak kölcsön adott összesen 11.500 millió dollár megfizetését. A legközelebbi napokban egyébként Berlinben érdekes konferencia lesz. Amerika közép-európai és nyugati európai diplomatai élnek össze tanácskozára a berlini amerikai nagykövet hívására. A konferencián résztvesznek a megszállt német területek amerikai megszálló csapatainak parancsotkai is. A tanácskozás célja az amerikai diplomácia gyors eljárási megállapítása az összes európai kérdésekben.

HIREK

— Hirsch Ödön sirkszavata. A tavaly elhunyt kiváló emberbarát, Hirsch Ödön sirkszavata tegnap délután avatták nagy és tekintélyes közönség jelenlétében Iudon, a család sírhelyén. Az aktus lefolyása művészetes és komor volt, a közönség köréből főleg a kiváló halott hozzátartozói sirása és a jelenlévők megilletődéséből kiinduló Hirsch Ödön emléke iránt való mélységes kegyelet. Az első szónoklatot a családdal rokonságban levő P. n. th. E. kiel déli főrabbi tartotta, utána a család nevében Hirsch Adolf királyi tanácsos tartott gyászbeszédet. Most Glaser Móse főrabbi állott a sírkövhöz és megindító szavakkal jellemezte Hirsch Ödön emberbarát, szidó sírjából vesérelt dolgos életét. Olyan időben hagyta el a földet — mondotta a siró — a tevékeny, a kömügyek iránt érdeklő bíró emberekre szükség van, amikor a fajta vesztését nem lehet könnyűn elszorvedni. Az esztendő elmulásával még mindig érezzük, mi az elhalálása napján a sajtó fájdalmát, amit a kiváló embernek körülből való távozása okozott. A főrabbi után Tschler Mór, a kolozsvári ortodox hitközségi elnöke beszélt, majd dr. W. rtheim, a Hirsch-gyár igazgatója állott a sírkövhöz és megindító szavakkal méltatta Hirsch Ödön egyéniségét. A szónoklatot sorát Ullmann besztercei főrabbi zárta be.

— Nemzetközi munkásdiplomácia. Bőcsből jelentik: A szervezett munkásdiplomácia régi követelése a munkástömegek befolyásának biztosítása a hivatalos diplomáciára. A követelés teljesítésére az első tárgyalás lépés a népszavazás geafi főtitkarsága mellé megszervezett Nemzetközi Munkáügyi Hivatal. A munkásdiplomácia nemzetközi szervezetei azonban nem érik be ennek a hivatalnak a tevékenységével és azzal a befolyással, amelyet a hivatal gyakorol a kormányokra. A nemzetközi munkásszervezetek vezetői most azon dolgoznak, hogy

a munkásdiplomáciát kiépítsék. A különböző országok szociáldemokratáinak vezetői a munkásdiplomácia szervezőit már előkészítették és hamarosan a világ közvéleménye elé viszik erre vonatkozó konkrét javaslatukat. A kérdés megvitatására a minap érkezett Bécsbe az angol, francia, holland és belga szervezetek vezetőségének delegációja, amely megvitatta azt a javaslatot, amelyet Fimera, II. Internacionális amsterdami központjának főtitkára dolgozott ki. A tervezetet most megküldték a II. Internacionális valamennyi szervezetéhez véleményezésére.

— Jugoszláviában újból kötelező a vallásoktatás. Belgrádból jelentik: A bacsikai katolikus egyház memorandummal fordult a közoktatásügyi miniszterhez, amelyben kérte, hogy a közoktatás megújítása érdekében állítsa vissza a kormány a kötelező vallásoktatást. A memorandum átadónak a közoktatásügyi miniszter kijelentette, hogy most már neki is meggyőződése, hogy az iskolákba ismét vissza kell vinni vallásoktatást. Igéretet tett, hogy a most készülő törvény már ilyen szellemben fogja rendezni ezt a kérdést. A közigazgatás ezután Pasic miniszterelnököt kereste fel, aki szintén megígérte, hogy a vallásoktatást intézményesen, a törvény erejénél fogva fogják biztosítani az elemi iskolákban.

— Meghalt Juhász Mór koscei rendőr apitány. A kassai zsidóság nagy gyászba van. Meghalt Juhász Mór rendőrkapitány, aki értékes, munkás életével osztatlan becsületet szerzett magának és a zsidó névnek. Juhász Mór 30 évig szolgált hiven a városi rendőrség kötelékében és egyike volt ama keveseknek, akik közhivatali állásuk mellett, melyben az egész köznek kiváló szolgálatokat végeznek, nem felejtkeznek el a zsidó néphez való tartozásukról, sőt mintaszerűen exponálják magukat zsidóságért és a zsidókért. Juhász Mór laig-vevő cionista volt, aki nagy elfoglaltsága mellett tökéletesen elsajátította a modern héber nyelvet, amelyet irodalmilag keselt. Számos nyelvet beszélt és mint műfordító, kassai és budapesti lapokba jeveken keresztül

onat
három
besült
szerint a katasz-
halott és ötven
A szerencsétlen-
és Murfatlar
lyset, amennyi-
dik gyorsvona-
besérkezett volna
(Rador.) Ujabb
rikt a konstataci
fájának tizenöt
aldosata van.
(Rador.) Jasiból
három tehervonat
eti igazgatóság
Rantael mellett,
hermitik pedig
nberésletben nem
gagi kár annál
jognak érvényt
döntőbíróház elé
bíróház elnöke
volt. A nemiet-
y íélt, hogy a
utvonat s a pa-
okába átadások.
ány megőszada-
könyvényt tett
mésről. Augusz-
Palestinaában az
Kizárólag Bér-
dóttak tovább a
minthogy a mun-
ette felását. Az
vegesen oszken-
rabonárákat, és
s előző aratásból
arnak az exportra.
a 175 piaszterrel
métermásánként
vül igen tekinté-
et. A dinnyeter-
lították Bauruba
kezdődött meg a
et. Mindemellett,
a hónapok szá-
termés is nagyon
A palestinai
tett dohánymeg-
ratást ígér. A jó
stében jövő esz-
az eddigieknél
teket fognak fel-
ényekre.
oranny” jelent,
y rövidesen kon-
tinálban. A kon-
telinálgi belgrádi
venni.
gyarországon
tik: A főkap-
nozás után le-
mmunista ösz-
egyént, akik
ot terjesztettek.
budapesti fél-
szerint, a sejt-
szkedtek a vidé-
fejlesztett nyomo-
is megindult a
rendőrkapitány
egy kommunis-
nyomozás meg-
kommunisták
on és Miskolcon
zsi munkála-
ÉLIKERT
és TEDDY az
keleti tánc-
er-műsor!
Lloyd 1014

Rókat és más szörmet fest az Unio gőzmosógymár Kolozsvár

dolgozott. Modern héber fordításai feltűnést keltettek. Eredeti költeményei is igen értékesek. A világháborúban egyik fia elesett. A gyász lecsúszta az érzékeny szívű, poétalélekű embert. Attól fogva fizikumai is tönkrement. A halál két évi súlyos betegségtől 58 éves korában szabadította meg. Temetésén a kassai cionista szervezet testületileg vett részt és dr. Löwi József orvos, a zsidó nemzeti mozgalom egyik kassai vezetőjének gyönyörű beszédében bucsúztatta.

Tizmillió panama Zentán. Szabadkáról jelentik: Zenta város tegnap délelőtti tartotta Petrovics Branko polgármester elnöke alatt rendes közgyűlést. Vucos János felszólalásában előadja, hogy a Zenta-Roskányi rt., amikor sütkéssé vált a vállalat nacionalizálás, a legkevesebb tizmillió dinárt érő iparilepet egymilliókét-száz-ezer koronáért eladta a Krastios M. Lásár belgrádi cégnek. A minisztérium, amelyhez jóváhagyás végett beérkezett az eladási szerződés, azt azonnal küldötte meg Zentának, hogy nyilatkozzék a város arról, hogy megfelel-e érdekeinek az eladás és beegyezik-e abba. Dr. Szepics Kozszi, volt polgármester önhatalmúlag, a közgyűlés megkezdése nélkül azt felelte, hogy Zenta örömmel beegyezik a vételbe. Ezt a feliratot, amely a minisztériumnak szült, az érdekeltek Krastios cégnek küldötte meg, hogy az továbbítsa a minisztériumhoz. Ezzel Szepics a várost tizmillió dinárral károsította meg, mert lemondott Zentának arról a szerződésben biztosított jogáról, hogy megszereshette volna és pedig az eladási szerződésben megállapított áron az iparilepet. Szepics sajtóúton közölte, hogy a közgyűlés nemcsak az eladás tudomásulvételét utasítja el, hanem intézkedik arról is, hogy Zenta megszereshesse a villamostelepelt. Kéri továbbá, hogy utasítsák a főügyészt, hogy Szepicsnek ezt a legújabb ügyét vizsgálja meg és ha elegendő indok van rá, tegyen elene büntető feljelentést. Dr. Ludaics Vitomir csatlakozott az indítványhoz. Előadja, hogy a kérdéses időben ő volt a főügyész, de Szepics őt ebben a kérdésben nem világosította fel, titokban küldte el a várost milliókkal megkárosító felterjesztését. A közgyűlés elfogadta azt az indítványt, amely Szepics ellen elrendeli a vizsgálatot.

Approbálták a Habima műsorát. A Habima Erdélyi Zsidó Színház műsorát tegnap hagyta jóvá Isaac Emil író, a székelyvárosi minisztérium erdélyi részénél vezetője. Ugyancsak tegnap kapott a vezérfelügyelőség hivatalos átíratot Bukarestből, amely elrendeli, hogy a Habima színházának kívül más zsidó trupp nem kap játszási engedélyt.

Réti és Spielmann a teplitzschónaui sakkverseny nyertesek. Kassáról jelentik: Az utolsó forduló eredményei a következők: Kostics megverte Rubicsaint, Tartakower dr. veszítet Teichmann ellen, Maróczy megverte Johnert, Mises megverte Sámisch, dr. Tarrasch veszített dr. Treybal ellen, Réti remizett Grünfelddel, Wolf remizett Spielmannal. Az utolsó forduló fordulója főgőzben maradt Johner-Kostics játszmá remissel végződött. A verseny eredménye a következő: Réti, Spielmann 9, Grünfeld, dr. Tartakower 8 és fél, Rubinstein 8, Kostics 6 és fél, Teichmann 6, Maróczy, Treybal, Wolf 5 és fél, Mises, Sámisch, dr. Tarrasch 5, Johner 4.

Nem mondott le a Facta-kormány. Rómából jelentik: A Facta-kabinet lemondásáról szóló híreket megcáfolják. A hírek onnan erednek, hogy Giolitti két híve megjelent Factánál és felszólították őt, hogy adja be lemondását. Facta állítolag erre igérte is tét, de a lemondás időpontját nem állapította meg. Giolitti Rómába várják. Megérkezése után fog végleg eldölni a kormány sorsa.

Klara Zetkin — birodalmi elnökelő. Berlinből jelentik: Németország most készül a birodalmi köztársaság elnökeinek megválasztására. Minden párt jelölt elnököt, a kommunista párt a német munkásmozgalom

legrégibb harcosát: Klara Zetkin jelölti a német birodalom élére. Klara Zetkin Libknecht és Rosa Luxemburg kortársa. Meggyilkolásuk után ő lett a német birodalmi munkásmozgalomnak vezetője. Nyolc éven át tartó börtönélet, csodálatos munkabírással, agítóképesseggel, aki a baloldali munkásmozgalomnak valóssággal a lelke. Jelölése csak demokráciájának jelölgé, mert hiszen a kommunista munkáspárt nem rendelkezik Németországban nagyobb tömegek felett. Jelölése mégis érdekes: az első asszony, akit egy nagy birodalom élére akarnak emelni.

Végetért a márisch ostromi bányásztréjk. Prágából jelentik: A prágai munkásmozgalmi minisztériumban újra megbeszélésre ültek össze a márisch-ostromi bányászok bizalmisférfiai és a bányatulajdonosok delegáltjai. A konferencián megállapodtak a jutottak, ezzel a sztrájk végetért. A munkás 17-én kezdik meg a bányászok. A meggyezés értelmében a munkabéret 25 százalékkal csökkent. November 13-tól kezdve pedig további 5 százalékkal. Miután a munkabérek leszállítása lényeges megtakarítást jelent a bányatulajdonosok számára, a munkásság elvárja, hogy a sztrájkot is redukálják. A szilészi országos vasut, miután a sztrájk végetért, ismét megkezdheti rendes forgalmát.

Visszavonják az amerikai megszálló csapatokat. Berlinből jelentik: Newyorki hírek szerint Harding elnök Pershing tábornokkal elhatározta, hogy a rejnamenti amerikai megszálló csapatokat még karácsony előtt visszavonja.

A „Zukunft“ megszűnt. Berlinből jelentik: Harden Miksa erőszavu újságja, amely sokáig szolgálta a harcos német demokráciát, a mai nappal megszűnt. A „Zukunft“ súlyos politikai erőt képviselt Németországban és éppen úgy, mint Karl Krauss lapja, a „Fackel“, olyan politikai tényező volt, amellyel a kormányoknak számolniuk kellett. Mint Karl Krauss a „Fackel“ t, Harden a „Zukunft“-ot hétről hétre egymaga írta. Hosszasított a politika, a diplomácia, a társadalmi mozgalmak, az irodalom, a művészet és a gazdasági élet minden kérdéséhez. Objektív szemlélődő volt, hideg mérlegelő, nem befolyásolta se párt, se világnézet. Egyetlen cél vezette: az emberi igazság, az emberi jog és a boldog jövő. Harden stílusa és előadásmódja nem volt olyan könnyű és olyan finom, mint Karl Kraussé, de annál súlyosabb, mélyebb és tömörebb. Ítélte ítélet volt, amelyet respektált Németországban és mindenütt, ahol német betűt olvasnak, politikájának híve és ellensége. Ez a „Zukunft“, amely német haladást és emberi igazságot hirdett, most megszűnt és vele kétségtelesenű erő gyegvert vesztett a német demokrácia. Harden maga is elhagyja Németországot, Srájcsba települ le. Nagy elhatározás lehetett letenni a tollat: ítélete, mert megundorodott attól az államától, amelyet a haladó és ifjú Németország ellen viselked a reakció sötét fellegvárától. Ismeretes, hogy a Ruhenaui gyűléségek csaknem egyidőben ellene is moránytetés következett el: az utóan megámták és leütötték. Azóta betegkedik és azóta vesztette el a hitét. Visszavonul: elhagyja azt a Németországot, amelynek szabadságáért évtizedeken át harcolt a bátor „Zukunft“-ban.

Az osztrák válság. Bécsből jelentik: Ma érkeztek ide a népszövegkiküldöttel, hogy a pénzügyi reformot megvisszák. A kormány nagy gondot okoz az államháztartás jövődeim 1926-tól, az államvasutak növekvő deficitje. Ötvenmillió aranykorona szükséges az államkassza fedezésére. A kormány a nemzeti tanácsot fogja kérni, hogy az összeget köc önképen előteremthesse. A szociáldemokrata párt ülésén Renner volt kancellár kijelentette, hogy Ausztria önszomszomsággal az idegen uralmat tekintetűnek tartja a mostani idegen gazdaságnál, amely a genfi megállapodás alapján Ausztriát sújtja. A szociáldemokraták támadása gyengült, ugyíatszik elfogadják az első határozatot.

Egyesítik Tel-Avivot a szomszédos kolóniákkal. A Tel-Aviv körül fekvő zsidó kolóniákon az a terv merült fel, hogy az összes környező kolóniákat egyesítsék Tel-Avivval és az így egyesült gyarmatokat közös tanács igazgassa. A tárgyalások már folyamatban vannak a kolóniák és Tel-Aviv között tanácsra kösöt.

Százhatvanhárom kommunistát tartóztattak le Berlinben. Berlinből jelentik: A vasárnapi kommunista tüntetések miatt százhatvanhárom embert tartóztattak le. A 17 törzötöztököt a bíróság elé állítják. A „Rothe Fabrik“ több munkatársát őrizetbe vették. Azonkívül két kommunista agitátort: Suskian Salvint és Wewrowskijt és a berlini kommunista párt vezetőit: Brandert és Sievertet.

Megdrágult a fordítás. Nem a ruhaforrás drágult meg, sem a könyv és egyéb irodalmi termékek fordítása, de még a közgyűző által eszközölt fordítás sem. A fordítás egyedül a maros-tordamai Mezőbánd járás zsidó kereszmarosai terhére drágult meg nagyon. A járás szolgabírája ugyanis elrendelte a magyar rezsim idejéből való italmérségi engedélyek romára való fordítását, ami valójában nem más, mint egy pénzügyminiszeri rendelet végrehajtása. De a dolog másik része, a fordítási honorárium körül különös ingadozást és hatásköri fűrészságot tapasztaltak a körüllet zsidó kereszmarosai. Az ingadozás a fordítási tiszteltdjában nyilatkozott meg. A néhány soros műveletért a zsidó engedély-tulajdonosoknak ezeröttszáz leltől kétszer leig terjedő tiszteltdiját kell fizetniük. Körülbelül fél dollárt soronként. Rudyard Kiplinget honorálták így egy időben, valamikor régen. Akkoriban a sajtó föllármáza vele az író és olvasóvilágot, most erről csak a mezőbándi kerület tud és Marostorda néhány faluja. A hatásköri fűrészság pedig abban van, hogy e pénzeket Fülöp Zsigmondhoz, Mezőbánd egyik jómódú zsidó gazdájához kell beszozáltatni. Határidő: november eleje. Még egy fűrészság: a román kereszmarosok nem fizetnek, vagy legalábbis kis díjat adnak a fordításért. Lehet, hogy ez nem is furcsa. Ennek így kell lenni.

Sakkverseny Kolozsrárt. Ma este kezdődik a városzerte nagy érdeklődéssel várt kolozsvári bajnoki sakkverseny. A szervezők fél 8 óra a városi étteremben levő versenyhelyiségben jelennek meg, ahol a sorsolás megtörténte után azonnal megkezdődik az első forduló. A rendezőség a nagy érdeklődésre való tekintettel elhatározta, hogy az előtornák lejátszása után nemcsak a győztesek közötti főturnát rendezi meg, hanem a helyesletlenek között újabb versenyt tart a kitűzött vigaszdíjakért. Nevezéseket még a mai nap folyamán egész a verseny megkezdéséig elfogadják. A versenyről naponta részletes tudósítást fogunk adni.

Einstein Palesztinában. Einstein professzor japán tudományos körök előadások tartására meghívták Japánba. Berlinből érkezett jelentés szerint Einstein szeptember 28-án indult el japáni útjára, kijelentése szerint azonban visszatérése alkalmával Palesztinát is érinteni fogja, ahová előreláthatólag február végén, vagy március elején fog megérkezni. Einstein professzor kijelentette, hogy ez az első palesztinai útja nincs összefüggésben előzőleg tervezett palesztinai tanulmányútjával. Japánból rövid időre Indiát is meglátogatja, onnan Palesztinán keresztül Spanyolországba utazik és március végén szárdékok vizsáérkezni Berlinbe. Nagy útja befejezése után újlag Palesztinába fog menni, ahol huzamosabb ideig kíván tartózkodni.

Felszólítjuk Rubinstein Wolf Avram urat, hogy utlevele átvétele végett a délelőtti órákban hivatalunkba jelentkezzen. E. Z. N. Sz. Palesztina-hivatala.

Az „Ezra“ zsidó egyetemi hallgatók egyesülete tagokat felvess minden nap d. e. 12-1 ig hivatalos helyiségében, str. Avram J. nou (Pátdi utca) 18

Újra kitört a forradalom Közép-Kinában. Londonból jelentik: A Renter-ügynökség pekingi jelentése szerint Közép-Kinában nagy lázadás tört ki. A lázadás veszedelmesen terjed. A lázadók nagyrésze a Sun hadsereg maradványából kerül ki.

A magyar-cseh pénzügyi tárgyalások. Prágából jelentik: Tegnap kezdődtek meg a magyar-csehszlovák pénzügyi tárgyalások a cseh fővárosban.

A mexikói gyarmatosítás nehézségei. Különböző angol és amerikai újságok az utóbbi időben szóváltották, hogy Mexikó kormányának kormánya a zsidó kolonisták számára megszerelő politikai és materiális előnyöket nyújt. Minthogy erről hivatalos megnyilatkozás nemigen történt, a Londoni egyesült zsidó emigrációs bizottság követelenti a mexikói kormányhoz fordult és megkérdezte, tényleg kiáltásba helyezte-e nagyobb zsidó tömegek befogadását a mexikói mezőgazdasági kormányzat államtitkára mostanában felelt a megkeresésre. A kormány — mondja a válassz — ezidőig nem rendelkezik megfelelő területek felett, az állami földek nincsenek megművelve és elszigetelten állanak a benépesített területektől. Ezidőig sincs is megfelelő közlekedési eszköz, amelynek révén meggyorsulhatna a föld megművelése. Csakis nagyobb magántőke segítségével volna lehetséges kulturát fejleszteni ezeken a vidékeken. Maga a kormány csak annyival segíthet a gyarmatosítás ügyét, hogy adómentességet biztosítsanak azok számára, akik ott letelepednek. Egyebekben Mexikó kiköti a fehér faj minden tagja számára, nemzetiségi tekintet nélkül, nyitra állanak.

Házasság. Berger Amália Mára-marosra és Rosenaweg Ernő Nagyvárad megyezek.

Berger Béla szenetánár, a budapesti székonykonzervatórium v. tanára külföldi tanulmányútról visszatért és tanítványainak rendelkezésére áll Cluj, Kinissi-u. 3.

x Zwack likőrkiállítások. — Unicum, Cacao, Chouva, Cocktail, Yvette, Chypra, Gin stb. stb. — városunkban ismét kaphatók, az eredeti békebeli s kösismeret minőségében.

Értesítés! Cégünk, tekintettel a mai nagy drágaságra, emberbaráti szempontokból veszérelve elhatározta, hogy Kolozsmegye és város állami és városi tisztviselőinek módot nyújt, hogy teli szükségleteik olcsón beszerezhesse és azért a mai naptól kezdve igazolt tisztviseltek s mai vételénél jóval alacsonyabban, 14 napon alkalmi vásárt rendez. Előruktatás d. e. 9-12, d. u. 3-5 ig. Dick Jakob és fia cég Cluj, str. Regina Maria 5.

Ügyvédek és papirkereskedők figyelmébe. Ha precíz és világos román szövegű blankettákat kíván használni iródájában, úgy ilyen szükségletét a Kadima Nyomda és Kisdvállalat Rézényvárosi részénél (Cluj, strada Baron L. Pop No. 10.) szeresse be. Keresetlevél, váltóívetési meghagyás, biztosítási és kielégítési végrebajtási körvény, meghatlmásás, adásrési szerződés, tulajdonjog és zálogjog bekebelezés iránti körvény, stb. blanketták megrendelés szerint: fogalmi, félfamentes vagy famentes papíron, új árnyos áron kaphatók. Annak, aki egyféle blankettából egyszerre több, mint 250 darabot rendel, kívánatára névelírettel is szállítjuk az illető blankettát. Viszonylatokunk hosszasanak lehetnek. A blanketták beszerzése után az ügyvédi kamarák ötévesig tartó hosszútávúllásban részesülnek.

Máramaroszlegi előfizetőinket felkérjük, hogy a lap kezbesztése körül esetleg előforduló panaszokat mindenkor, lehetőleg azonnal, Gárdos József ottani bizományosunkhoz (Fekete könyvtáraszkedés. Telefon 127) fordulni sziveskedjenek.

Lakók, háztulajdonosok figyelmébe! Az új lakbérleti törvény hítele magyar fordítása szakszerű magyarázatokkal ellátva kapható a Fraternitas nyomdában, Uj Kelet kiadóhivatalában (Brassai-utca 10), minden könyvtáraszkedésben és az Uj Kelet összes vidéki elárúsitóinál.

A
U
Buk
előtt 10
volt a
Ferdiná
a tróno
dég her
sz ideg
kar hód
rer csak
kettőko
Féle
rályné
giban,
a Káro
csak lé
egy beg
oikban
A per
polgár
terei é
rályi p
válassz
zse", h
vsi és
lehet. E
róknak
hogy m
dét: az

As
között
szabályt
térre és
emeletes
Nemzeti
En a
ajtón, h
állványo
nak, egy
később
dát, egy
Egy
a fejét.
Megn
vagyok,
— S
itt segéd
Csak
nyokor,
gordoloz
hol kard
De ő
— A
van? .
emeletes
ötveness
— Ö
— B
dolja, n
gyűjtemé
Ez m
között:
— E
nánk
rendesve
— E
fenn . . .
lomból
Esek
nagyon
— A
kák . . .
... látja
a változó
bibliai r
Eszk h
és a g
társasá
lőhát,
hat, az
lőso val
ról, h
az első k
filozófia
mus . . .
ban, az
minden

A koronázás utolsó napja

Ünnepélyes fogadás az udvarnál. A bukaresti zsidók hódoló felirata

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bukarest, okt. 18 Tegnap délelőtt 10 órakor ünnepélyes fogadás volt a királyi palota tróntermében. Ferdinánd király és Mária királyé a trónon ülve, családjuk és a vendég hercegektől körveve fogadták az idegen missziók és a diplomáciai kar hódolatát és kormányaik szerkesztőjeit. A fogadás féltízóra kezdődött és félóra múlva véget ért.

Félegy órákor a király és a királyné koronával a fejükön, diszformában, az összes vendégekkel együtt a Károly-palotába vonultak. A loosi csak lépésben tudott haladni és az egybegyűlt óriási tömeg lelkes óvásokban részesítette az uralkodó párt. A park bajraktárál Bukarest főváros polgármestere az ország polgármesterei élén fogadta és üdvözölte a királyi párt, mire Ferdinánd király válaszában örömeinek adott kifejezését, hogy Nagyrománia összes falvai és városai képviselőinek körében lehet. Hangsúlyozta, hogy a primároknak az a szép hivatásuk van, hogy megszilárdítsák az egység hordozóját az összes lakosok között, remé-

netetükre és vallásra való tekintettel nélkül.

E után a király kíséretével együtt visszatért a palotába, a Károly parkban pedig megtartották a tízórás primár koronázási bankettjét.

Este a fővárost kivilágították és fáklyás-zene járta be a főbb utcákat.

E. yezületek hódolata

Délután 5 órakor a különböző testületek és egyesületek képviselői jelentek meg az uralkodónál és átnyújtották szerkesztőjeiket. Este 8 órakor újabb udvari ebéd volt, amelyen csak az idegen missziók fejei vettek részt. 10 órakor a nemzeti színházban fényesen sikerült díszelőadást tartottak.

Foch tábornagy és Berthelot tábornok ma reggel Giugiuba utaztak, hogy átadják a városnak a francia köztársaság elnöke által adományozott hadikeresztet. Giugiu volt az a pont, ahol a francia csapatok a fegyverszünet előtt Romániába érkeztek.

A koronázás alkalmából a bukaresti zsidók szövetsége a királyhoz hódoló feliratot intézett.

Jeruzsálemben, a zsidó nemzeti könyvtárban

— Az Uj Kelet Palesztinába küldött munkatársától. —

Jeruzsálem, augusztus.

As emberek két hosszú kórakás között kell elmsunnie, azután beér egy szabálytalan, hevenyészeltlen megépített tere és itt egy nagy, kőből rakott emeletes épületben megtalálják a Zsidó Nemzeti Könyvtárt.

En a földszinten lépek be, nyitott ajtón, hosszúságos terembe. A könyves-állványoktól, amelyek keresztben futnak, egyideig nem látok senkit, csak később veszek észre valami mosolygós, egy tálaló felrakott polc mögött.

Egy fiatal ember dugja ki nemezőkara a fejét.

Megmond m neki, mi járásban vagyok, ő bemutatkozik:

— Szunyog. — Munkácsról való és itt segédkönyvtáros.

Ősek végignézek a tömött állványokon, ez mind héber könyv... — gondolom — és világ! Azt sem tudom hol kezdjem a kórde.ősködést.

De ő kísogit:

— Azt nézi, mennyi könyvünk van? — ez még nem minden. Az emeleten is van egy csomó. Összesen ötvenezer kötet.

— Ötvenezer! —

— Bizony... nehogy azt gondolja, hogy ez kizárólag rabbinikus gyűjtemény.

Év megfog és vezet az állványok között:

— Ez itten bibliográfia... mert nálunk szakok szerint van minden elrendelve...

— És azok a tesztis kötetek ott fenn... azok kicsodák?

— Antológiák... a világirodalomból.

Ezek mellett egy másik hosszú sor nagyon komoly kötet.

— Azok ott nyelvudományi munkák... de tessék csak tovább járni...

... látja ezt a magas polcok esekkel a változó nagyságu kötetekkel? És a bibliai réas. Harminc alomátlya van. Ezek között megtalálják én a görög és a görög-izidó irodalmat, a keresztényesség könyveit, a Talmudot, a Haláchát, az imádságokat és a szakárokot, az agadát, a midrást és a különböző vallási szektákról: a fariseusokról, karaitákról, samaritánusokról szóló könyveket. Közöttük van a zsidó filozófia is, a kaballa és a chaszidizmus... Arról pedig, az utolsó sarokban, az új zsidó irodalom van meg mindenféle nyelven. Hogy ne említsek

egyebet, csak a legújabbat mondom, Bíró Lajos „Basini zsidók” című könyvét. Már ez is itt van. Azután ugyan-olyan helyen a részben megtalálják ön a Palesztináról szóló összes könyveket és a héber tudományok történetét.

Uj állvány elé érkezünk:

— Ezen a zsidó történelmi könyvek állnak... ötven alomfoly!

Még másik állvány:

— A zionizmus irodalma... a zsidókérdés általában... a héber pedagógia.

Azután egyszerre egészen frappáns látványok következnek: a régi tudományokból, amelyeknek az időbeli távolgáson át mégis csak elhalványult az érekeket megfogó realizmusa, hirtelen az egész köeli időkhöz kerülünk, a tegnapihoz, a tegnaphoz... a mához! Mert a még hátralévő többi állványok előtt Szunyog röviden azt mondja:

— Itt meg a világirodalom van héber nyelven.

Már azelőtt tudtam, hogy nagyon sok irodalmi munka le van már fordítva héberre, de most hogy Szunyog minden különböző emóció nélkül egyenlőn adott elém szebbnél szebb könyveket: Shakspeare összes munkái, Walter Scott regényeit, Oscar Wilde Dorian Grey arcképiét és Readengi balladáját — azaz a megjegyzéseit, hogy kérem, itt vannak az angolok — Moliere összes komédiái, Flaubert Bovarynéját és Salamboját, Manpassant Bel Amiját, Egy élet és még a többi regényeit is minden novelláját, Anatole Franca Pinguinek szigetét, a Fehér kövont és több irásait, Zóla össze- gyűjtött regényeit, Romain Rolland Jean Crispiheját, Dreyfuss emlékiratait, — azaz, hogy itt vannak a franciák — Heine verseit, Goethe Fansatját, Iphigenia auf Tauris, Das Lsiden des jungen Wertherst, Wassermann Babilonját, Schnitzler Anatóliát, Max Brod fiatal zsidóregényeit — itt vannak, azt mondja, a németek — és végül a legnagyobb, hozzájuk, tőhéberre, logrokosabb könyveket: Tolstojt, Dosztojevskit, Puskit, Turgenyevet, Gorkit, Lermontovot, aztán a lengyeleket: Sienkiewiczot (épen ezekben a napokban játszották a Q o Vadiat, a jeruzsálemi moziban, héber felirással) Mickiewiczet és — ezenkívül, hogy meg

ne feledkezzen, egy megsemmisítő poloról Dante Isteni Komédiáját is le emelte, hogy még jobban elcsodálkozzam, de nem csak ez, még mi minden volt: Cervantes Don Quixotéja, d'Amicis Saive, végül, azt mondja Szunyog, ne gondoljam, hogy már befejezte, csak, azt mondja, menjünk fel az emeleti olvasóterembe, ott meg fogom látni, ahogy a fiatal fiúk és lányok és az öreg emberek és asszonyok is hozzák és viszik a legújabb könyveket.

Ki kellett mennünk a lépcsőházba, mert azon keresztül vissza fel az ut az emeletre. Először egy hosszú szobába érünk, annak szíttárt nagy üvegajtaja van a hosszúság könyvtárterembe, az ajtó előtt asztal, azelőtt a szolgálatot tevő könyvtárőr ül, kis héber kék csudák fekszenek az asztalon, a lépcsőházból az ajtó folyton nyílik, minden percben megjelik egy cédula, egy másik könyvtárőr már megy is a könyvért, az olvasó közben helyet keres magának a teremben, alig ült le, már hozzák is a földszintről amit kért.

Odaülök az asztal mellé, nézem, hogy kik jönnek. Jön először egy fiatal leány, szépfedelű könyvet hoz, kölesőben volt nála és már kiolvasta, amikor lefesz az asztalra, én egy pillanatra felé hajolok, alig hiszek a szememnek: Knuth Hansson: Páa! expresszionizmusban meiszett héber betűkkel, a királyi ezalatt már újabb cédulát fogott, két másik könyvet, a cédulát is meg nézem, az is a legnagyobb meglepetés, tessék csak kitalálni mit kér, hát kérem, el voltam ámulva: Rabin dr. Tagora Gitanjaliját kérte, de nehogy azt tartsák hinni, hogy az angol kiadást, vagy a németet, nem, a hébert.

Egy félóránál ütem a cédulák asztal mellett, minden perc új és új ámulat volt a számomra, egy fia Isten hozott és Strindbergert vitt, egy elemi iskolás leányka még nem hozott semmit, csak a nagy kíváncsi szemét, de már Andersen mezeivel távozott (héberül! héberül! héberül!), egy zárgainges chalu erőteljes betűkkel állította ki a cédulát: Marx Kapitalját kérte, egy társa pedig a Kommunista kiadványt! Azután voltak néhányan, segédversók a Hadassa-kórházban, ezeknek hosszú beszéleivalójuk volt Szunyoggal, mert Bernatein héber fizikakönyvét és dr. Kohn Kémijét akarták megkapni hosszabb időre.

— Istenem! — csodálkoztam — milyen furcsa ez, máról holnapra lefordították héberre az egész világirdalmat és az egész modern tudományt.

— Ez még nem minden — mondja Szunyog — a jövő hétén meg kell, hogy érkeznek Madách Ember tradé- diája, mit Avigdor Fenarstein fordított, nemcsakára itt lesz az új, a Petőfi és a Kiss József-kötet és Molnár Ferenc Lílioma is.

Felkelek az asztal mellől és bemegyek Szunyoggal a könyvtárterembe. A négy oldalon hosszú üvegszekrények vonulnak, azokban lexikonok, történet, földrajz- és valóstudományi könyvek vannak. Egy külön szekrényben állnak az orvostudományi munkák.

Hosszu asztalok a teremben keresztben és hosszán, tele folyóiratokkal. A jeruzsálemi két nappalapon a Doar Hazon és a Haarecon kívül a világ összes lapjait meg lehet itt találni. A Mult és Jövőt, az Egyenlőséget és az Uj Keletet is.

— A Mult és Jövőt, — mondja Szunyog, — azok is figyelemmel kísérik, akik nem tudnak magyarul, sőt arab művészi körök is érdeklődnek illusztrációi iránt.

Néhány érdekes szakkap vonja magára figyelmemet. A „Harifua” héber orvosi folyóirat és a „Hamhardes” németül szakkap, mind a kétő Palesztinában adják ki, az utóbbit Haifában. Indi-i lapok is láthatók, mert Jeruzsálemben sok indiai zsidó él, akik ezeket a lapokat olvassák. A Dreigliederungot is láttam, a legmodernebb társadalomtudományi folyóiratot, amely Berliában jelenik meg és a kultúra, a gazdaság és a politika különváltait hirdeti.

Mialatt mellettünk a látogatók oszondben olvasnak, arról kezdek beszélgetni Szunyoggal, hogy kik látogatják a könyvtárt és kik mit olvasnak. Azt mondja, hogy legfőképpen chalu- ckok az olvasók, akik munka után itt töltik az estejüket. Sokan közülük, akik kolóniákra akarnak kimenni, kereseti, botanikai és mezőgazdasági könyveket tanulmányoznak. A chalu- ckok általában nagyon érdeklődnek a társadalomtudományok iránt, viszont a bensülőt zsidók ilyen kérdésekkel nem foglalkoznak. A kereszténység irodalma is sokat foglalkoztatja a fiatalokat. Egyikben dr. Klausner, a neves héber irodalomtörténész, aki itt él Jeruzsálemben, „Resith Cimchat Hanaszuth” címmel tartott előadásorozatot a könyvtár látogatóinak a kereszténység- ről. Chalu- ckok, főleg az oroszországiak, Luxemburg Róza iratait olvassák.

— Milyen nyelven olvasnak többet, héberül, vagy sargoniban?

— A fiatalok csak héberül olvasnak, az idősebbek még sargoniban is. A héber írók közül Csernichovszki, Bielik, Berdisevski, Salom Asch, Solem Alejehem, Perce, Brenner a legolvasottabbak. Keresik ezenkívül a Palesztina könyvtárarozatot kiadványait is, különösen a „Sifria Hklajit” mező- gazdasággal foglalkozó kötetet és a „Hsade” mezőgazdasági folyóiratot. Ezekben arról van szó, hogyan kell a földet Palesztinában megművelni, hogyan kell védekezni a sáska, a hangya, a malária ellen és hogyan kell a délszaki rovényeket termeszteni.

A chalu- ckok ezenkívül a Talmud és a Misnák iránt is érdeklődnek, amely- nyiben azok vonatkozással bírnak valamilyen praktikus munkához. Így különösen a „Sseder Zrain” misná- tanulmányozzák.

Bnosvásánál Szunyog megmutatja Moses Hess „Rom und Jerusaleim” című munkájának kézirátát, valamint néhány Herzl és Gréts-kéziratot, amelyeket a könyvtár nagy becsben őriz. Amikor a folyozón lefelé megyünk, a tárt kapuból Szunyog felmutat az Olaj- fák hegyére:

— Nézzé... ha legközelebb Jeru- zsálembé jör, már ott keressen... odafenn, a Kormányzó Háza és az Egyetem között épül az új Könyvtár- palota...

Gyarapodik a jeruzsálemi zsidó nemzeti könyvtár

London, október 18. A londoni cionista vezetőség legújában négyezer kötetből álló könyvgyűjteményi továbbított Palesztinába a Zsidó Nemzeti Könyvtárnak. A könyveket az angol- országi cionista szervezet és a zsidó diákszervezet gyűjtötték. A négyezer kötetből álló könyvgyűjteményben képviselve van a szaktudományokon kívül a legmodernebb irodalmi termés is és különösen a német szépirodalmi termékek.

— Elővezerek a sanremói konferencia székelyét Párisból jelentik: A Devchan féle tartályt, amelyben 1920 áprilisában tartották meg a sanremói konferenciát, egy londoni cég legköze- lebb el fogja árvereszteni. A szalonban egy asztal áll, amelyre Lloyd George, Nitti, Millerand, Foch, a meggyilkolt Wilson marsall, Beatty admirális és Cur- son nevei vannak bevéve. Az asztal horzátartozik az etárversendő be- rendezéshez, amelynek értékét az auto- gramok módfelet emelik.

— Minden cionistának el kell olvasnia Nachum Szokolov művét, az „Uj Zsidó” t.

Még sehol és soha nem voltak kaphatók kézen olyan kitűnő öltönyök, felöltők, fluruhák,

mint most. 1433

KATZ és MENDEL
cégnél Cluj, Főter 10 sz.
Szövetek nagy választékban

10%-al olcsóbb szabókellékek, harisnyák és rövid áruk Neumann Károly, Cluj, str. Regina M. (v. Deák F. utca) 10. sz.letében

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Popa Grama, az ifju hegedűművész, aki már 10 éves korában senivel érezhető és felülmúlhatatlan technikájával általános csodálatot keltett, f. hó 26-án tartja Clujban a „Teatrul National”-ban egyetlen hangversenyét.

Habima Zsidó Szinpad

Heti műsor

Csütörtök, „Dis erste Liebe”, Gesangs lebensbild in 3 Akte.
Szombat, 13 sz. premierbéliet.
Vasárnap, 13 A sz. béliet a szezon slageroperettje „Die Kalle mit drei Chasanen”.
Hétfő, premierbéliet 14 sz., nagy kabaré est, teljesen új műsorral.

MAGYAR SZÍNHÁZ

Heti műsor

Csütörtök: Hollandi menyecske. (Operett-újdoncság, 9-edszer. Rendes helyárrakkal. Bérletszűnetben.)
Péntek: Éjjeli menedékhely. (Rendes helyárrakkal. Napi bérlet 25. sz. A. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
Szombat d. u. 3-kor: A tolonc. (Ifjusági előadás, rendkívül olcsó helyárrakkal. Előadó tanár: Rajka László.)
Szombat este fél 8-kor: A kaméliás hölgy. (Rendes helyárrakkal. Napibérlet 26. sz. A.)
Szombat este fél 11-kor: Fifi. (Operett-újdoncság, 7-edszer. Rendes helyárrakkal.)
Vasárnap d. u. 3-kor: Gül Baba. (Mérésélt helyárrakkal. Este fél 8-kor: Kis király. (Bérletszűnetben. Rendes helyárrakkal. Este fél 11-kor: Hossz és Bessz. (Újdoncság először.) Mit járkalász meztelenül? Premier helyárrakkal.)
Hétfő este 7 órakor: Éjjeli menedékhely. (Rendes helyárrakkal. Napibérlet 27. sz. C. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
Hétfő este fél 11-kor: Hossz és Bessz. (Újdoncság 2-odszer. Mit járkalász meztelenül? Rendes helyárrakkal.)

A műsorra fizetett előadások jegyei előre megváltathatók a színház pénztáránál.

A színházi iroda hírei

Bucsukeringő. Már a színházi próbák folynak az Izsó Miklós és Stephanidesz József vezetésével mellett Strausnak, a Varázskeringő szerzőjének nagyszerű új operettjéből, a Bucsukeringő-ből, amelynek a jövő hét szerdai estjén lesz a bemutató előadása.

Hollandi menyecske. Kilencedszer adják csütörtökön este az idei évad örösi sikerű operett-újdoncságát a Hollandi menyecske-t, a főszerepekben Kolbay Ildikóval, Somogyi Emuivel, Tompa Bélával, Bányász Istvánnal, Berky Józseffel.

Kaméliás hölgy. Szombaton este részben új szereposztásban fogják előadni Dumas Kaméliás hölgy-ét. A címszerepet most is Poór Lili fogja játszani.

Éjjeli előadások. Ennek a hétnek a műsora még három éjjeli előadást hirtet. Szombaton éjjel pedig a Fifi c. operett-újdoncság kerül színpadra, vasárnap és hétfőn pedig a Hossz és Bessz c. 3 felvonásos francia bohózat újdoncság előtte Feydeau nagyszerű bohózata, melynek címe: Mit járkalász meztelenül? Mind a három éjjeli előadásra a jegyeket már most árulja a pénztár.

Kolozsvár közelében

cca 5 km a papfalvai erdőben több ezer m. hantott tűzifa erdei méterekben ab erdő eladó. Értekezhetni lehet: Janovitz Vilmos tűzifa Irodájában Cluj, Gyűfagyár-u 15 Telefon sz. 127-918

Írógépek

és kellek állandóan nagy választékban. Javításokat legolcsóbban vállalok. 1870
Finkler Antal
Cluj, P. Mihai Viteazul (v. Széchenyi tér) 40. Telefon 493.

Valutaplaó október 18-án

TÖZSDÉK	Lei	oseb kor.	márka	fran. frank	svájci frank	lira	oszt. kor.	magy. kor.	font sterl.	dinár	leva	lengy. marka	dollár	holl. forint	török font	szék. kor.
Bukarest valuta deviza		535	705	1285	29.5	682	29	750	713	207	99	197	16250		91	
Bécs valuta deviza		543	575	1223	3025	688	23	695	723				164			
Prága valuta deviza			108	231	565	12850	41250	12250	18625	5450		2925	3075			
Berlin valuta deviza		9150		215	528	1230		110	12750				286250	11060		
Zürich valuta deviza		1765	19			2292	7450	2150					542			
Paris valuta deviza																
Budapest valuta deviza	1525	84	102	192	472	107	845		11275	4010		27	2535	982		
	1525	83	103		472				11230				2530			

Közkívánatra ismét a híres duplamalátá barna

„HERCULES”

tápsör különlegességét felülmúlhatatlan minőségben hoztuk forgalomba, mely palackokban és csapolva minden idevágó üzletben kapható, ugyszintén a közkedvelt világos sörünk is.

„MONOSTOR”

Monostori CZELL Sörgyár Cluj

MODERN ÜVEGCISISZOLDA ÉS TÜKÖRÁRUGYÁR

PÉCHY és TÁRSA

Oradea-Mare (Nagyvárad) Strada Saguna (Kapucinus-u.) 20. 0000000000000000 1381 Kérjen árajánlatot!

FÜZETEK, rajz és írószerek feltűnő olcsó árban a „SAFRUTH”

zsídó könyv és papirkereskedésben kaphatók Cluj, Wessetényi M. és Szép-utca sarok. Ugy nőtt megnyílik a napokban a „Safurth” zsidó kölcsönkönyvtár

Davidovics Mór női divatterme Cluj, P. M. Viteazul (Széchenyi-tér) 34. Legújabb divat szerint készít kosztümöket, kabátokat. Olcsó árak, pontos kiszolgálás. 4181

Használt gépeket vesz, mindenféle javított gépeket szállít, javításokat eszközöl. **Hofmann Sándor öbl. gépé-számérnök** Cluj, Székely-ut 2 sz. 919 Telefon 919

SCHÖNBERGER, SPITZ & Co

kötött, szövött, rövid és norinbergi árak nagykereskedésben. Oradea-Mare—Nagyvárad, Nagyplac-tér

A Tordai Sörgyár gyártmányai elsőrendűek

a Korona Sör közismerten a legjobb

a Gloria duplamalátá **Tápsör** utolérhető

KADIMA KÖNYVTÁR

1. szám.
Nachum Sokolow
Uj zsidó
Ára füzve 12 lei, kötve 20 lei.
UJ KELET könyvosztálya Cluj, Str. Baron L. Pop No. 10.

Iskolaruhák Raglánok

nagy választékban megérkeztek 1380
Neumann M.
cégnél, Cluj, Piata Unirii No. 14. Póter

2000 drb. különböző **iskolai táskák és könyvszíj** érkezett
Eisenstädter Fülöp és Tsa volt Lakatos Áruház Str. Regina Maria (v. Deák Ferenc-u.) 13
Gyermek kocsik 450 leitől. Minden cikk nagyban is kapható.

Exportját és importját

Románia, Magyarország, Ausztria és Németország között határidővel és legolcsóbb fix díjtételek mellett csak **Deutsch Testvérek** nemzetközi szállítási vállalatja tudja lebonyolítani
Központ: Cluj, Piata Unirel 26.

HÁZAK: Wien, I. Rottenurmstrasse 27. Budapest, VII. Rákóczi-ut 6., VII. Dohány-utca 3. Oradea-Mare, Rimnóczy-ut 12. Brasov, Kapu-utca 61. Arad, Simonyi-utca 13. Orsova, Dunapart. Szolnok, Madách utca 1. Expozíturák: Bruck, Hegyeshalom, Moson, Biharkeresztes, Békéscsaba, Curtici, Kőtegyán, Biharpuspökl. 1276
Fuvarievel felülvizsgálati iroda Speciális dunai forgalom!

Megérkeztek a legújabb párisi és bécsi modellek. Kalapalakításokat a legújabb divat szerint jutányosan vállalok. Masamód cikkek gyári árban kaphatók. Moskovits Rózsika Cluj—Kolozsvár, str. Memorandului (v. Unió utca) 9. sz. 1427

Tűzifa házhoz szállítva: 4 méter vegyes 500 lei, 4 méter hasábos bükk vagy tölgy 650 lei, 100 kg. hasábos bükk vagy tölgy aprítva 40 lei, 100 kg. vegyes 34 lei. Telefonszámok 401—290

Frenkel Mór fatelepe

APRÓHIRDETÉSEK

Apróhirdetések egyszerű közzététel díja az olvasónként 1 lejt. Vestettségű hirdetések díja — 10 szöveg 2 lejt. Legkisebb apróhirdetés díja — 10 szöveg — 10 lejt. Teljes hirdetésekre semminemű leltárolást nem adunk. A beérkező ajánlatok helyi hirdetéseknek a kiadóhivatalban vehetők át, vidékiek a kívánt címre továbbítandók. Erre a célra a hirdetés díjon kívül 2 lejt 60 bani bélyegköltés fizetendő.

Két antik szekrény eladó. Megtekinthető 1-4 ig Attila-u. 17.

Prima félfedelű és féderes tejeskocsi eladó Schvartznál Malom-u. 16. 4906-1

Ügyvédi iroda uri lakással megveszkelhető eladó. Cim a kiadóhivatalban. 4905-1

Egy férfi utazóbunda eladó. Özv. Gerschne Tordai ut 7. 4902-1

Régi jömeneti fűszerüzlet más vállalkozás miatt eladó. Cim a kiadóhivatalban. 4908-1

Szakkönyv jártas tisztviselőt kiadóhivatalunkba felvesszünk. Jelentkezni ugyanott. Eddigi működéséről szóló bizonyítvány elhozandó.

Egy jó kötésben lévő szasz és több kisebb szovremek eladók. Cim a kiadóhivatalban. 4889-1

Német bonne jó családnak ajánljuk. Címeket »Szolid« jelíggel a kiadóhivatalba kérék.

Hölgyeim!

Használjanak a legnagyobb bizalommal »Sicherheits« pasztillákat, biztos dezinficáló óvszert. Utasítással 12 drb. 42 lejt. Főelárú-sítójá: Spitzerné, Lugo, str. Bocsi 7 4904-1

Nevelőt keresek 2 elemista és egy I. o. gimn. gyermekhez. Tanítása is megkívántatik. Landó Mór körjegyző Kékes-ujtalu, u. p. Szentmáté. 4907-1

Egy igen szép »Dor« szőnyeget irásiműve szabadkézből eladó. Komoly vevőknek szívesen nyújt felvilágosítást dr. Neumann József főrabbi Déván. 4751-1

A cipőipart teljesen megszünt mert a

Renner Testvérek és Társai
Börgyár Rt., Cluj—Kolozsvár
gyárt mindenféle férfi, női és gyermekcipőt szőcs és lakbőrökből is a legelőcsébb kivitelben!! 1801

Gyagy és Vegyipari Rt. Szatmár

Gyárt: bőrenyvet, csontenyvet, csontszirt, műtrágyát, szappant, kocsikenőcsöt, gépszirt, téglát stb.

Vesz: csontot, száraz és vizes húslást, nyers és olvasztott fagyut.

Gyermek ruhák

1809
raktáron és rendelésre is legizlésebben csak az
ADLER-cégnél
készülnek. Str. Iuliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 5. sz.

Orvosi rendelőbe, cukraszabá, trafiküzletbe ajánljuk ügyes, magyarul, németül, románul beszélő leány. Címeket »Szorgalmas« jelíggel a kiadóhivatalba kérék.

Akadémiai módszerrel kezdőknek zongora órát adok jutányos ár mellett. Cim a kiadóhivatalban.

Keresek vílékre 2-3 gyermek mellé pedagógiai gyakorlattal bíró szigorú vallásos fiatalembert, ki a hébert tökéletesen bírja és a tarbut tanbeosztása szerint 2-3 elemi tantani tud. Cim a kiadóhivatalban. 4898-1

Suche ein izr. religiöse Fräulein zu zwei Mädchen die die erste Bürgerklasse wie auch in deutsches Sprache mächtig ist, Belohnung nach Vereinbarung. Offerter an nachstehender Adresse anzugeben Friedmann Izidor, Kiszindia, Jud. Arad 4892-1

Férfi vagy hölgyfodrászt, aki perfektül ondolal, fésül, manikűröz és hajmunkához is ért, keres ideális kozmetika, Nagyványa. 4886-1

Megvételre keresek kertés magánházat két-szoba konyha azonnali elfoglalhatósággal. Ertekezni Forgalmi Banknál. 4870-1

Perry autószemélyfuvar. Mindig olcsóbb, mint másnál. Telefon 999. Üzlet C. Reg. Ferdinand 99. Telefon 107 (lakás). 4888-1

Bacskor, mosótalp felsőbőr és szíjgyártóblank

állandóan nagy készlet késznyben és nagyban. Legelőcsébb árak mellett Vidéki megrendéseket kis postacsomagban is eszközölök.

Vagontelefontól öt százalék kedvezmény

Sámsón-börgyár

Gyagygyártó-utca 1. A gyorsáruaktárral szemben. Telefon: Gyár 2-86, lakás 3-87

Állami és városi Tisztviselők!

A mai naptól kezdve igazolati tisztviselők részére

Dick Jakab és Fia cég

14

napig tartó

nagy

alkalmi vásárt rendez

- 5000 m. Karton 17-50
- 5000 m. Barchett 19-50
- 5000 m. Női divat szövet 21-50
- 5000 m. Kelengye vászon 26-50
- 5000 m. Gyapjuszövet 89-50
- 2000 m. Pepita szövet(130) . . . . . 33.—
- 2000 m. Csikos nadrágszövet . . . . . 125.—
- 2000 drb. Divat vállkendő . . . . . 109.—
- 2000 drb. Női lélekmelegítő . . . . . 49.—
- 5000 pár Téli női harisnya 15-50
- 5000 pár Téli férfi harisnya 15-50
- 5000 pár Női keztyű 21-50
- 5000 drb. Gyermek tricót 19-50
- 5000 drb. Férfi tricót 59-50
- 5000 drb. Férfi tricótnadrág 59-50
- 5000 drb. Női tricót 59-50
- 1000 drb. Férfi zephiring 99-50
- 1000 drb. Női ing 79-50

Elárusítás d. e. 9--12, d. u. 3--5-ig

MÁRTONFFY TESTVÉREK & Co.

világvárosi szőrmeáruházában, Cluj, Piata Unirii (Főtér) 20. szám

Telefon : 10-25 Sürgönycim : Mártonffypelz

Állandóan raktáron dus választékban szőrmeabátok, ezüst, valódi kék, polár, fehér és mindenféle színű alaskai ruhák,

Továbbá szőrme-modellek, shálók, peleringek stb., valamint feldolgozatlan szőrmeék nagyban és kicsinyben.

Megrendelések pontosan és gyorsan eszűzöltemek ! !

FÜZETEK,

író- és rajzszerek Schwartz Ignácánál, Malom-u. 16. kaphatók. Olcsó árak.

Utazó bőrönd és táska

legjobb minőségben kapható
Farmati bőröndösnél
Cluj, Str. Memorandului (Unitó-u.) 16.

Kereskedők figyelmébe!

Nagyobb tétel
Berliner Raschel Posztó
nagy és kicsi
Himzett cosmanosi

barchett

Engross K eladás!

K E N D Ő

Engross Ő eladás!

valamint más téli fejkendők érkeztek

Judovits Lázár

kendő és szövőfonál nagy kereskedésébe

Cluj, Szép-utca 2.
Telefon : 858.

Szerkesztőség
Cluj-Kolozsvár,
S. Poy. — Brass
Az Uj Kelet
Szerkesztőség
Kiadóhivatal
Nyomda
Könyvnyomtatás
Könyvnyomtatás

V. éviolga

A Meg

A távirati
utás hírei kö
adás röppent
eis konfliktus
és görög for
oivan jelenték
első pillanatb
gatással vesszi
A Meyers
uj kiadásának
valuta leromlá
telan volt bes
nal kevesebb
Voltak nagy
vannak usgyo
világhéboru
romlás nagyo
zott, mint egy
és a világ me
reszül fogja
De aztán mé
a' ézem tikör
telek, telenyo
és a sürü sor
dern világ s
kulturája sze
Mennél jobba
annál eleve
vaskos kötetel
lonos butorda
szeinek soráb
megvolt, alig
nek, mint sak
berendezés t
dog 'békeldők
tésre szereste
gári családok.
Csak most
dák halálát je
volt. Ha a
jelent, akkor
a lexikonok,
műveltség u
univerzális tu
bóiumai. Es
tészvényben
zsd emberisé
tatni egy ide
fogalma voin
tükörönés viss
Nem egy dar
kép, hanem
tudjuk csak
nek lesújtófo
lexikon mag
valamikor, t
fogják majd
séges pusztul
boru emteri
okozot: az a
egész mai éle
metorságban
a gazdasági r
hogy könyve
lexikon megj
De ha az
mai képere is
keztetui ebb
súlyosabb és
vonásait adja
Németország
es európai t
volt. A kutat
tulyázás egy
volt a német
Németország
házaja. Mily
romlásnak ké
szakadni, h
latkozása és
gyolódott ról
romlást kell
erre a népre,
ez a rész
Mert Németo
is megmara
házájának. S
éhség és k